

ÄRENDE Tillgång till barnskyddstjänster på svenska

KLAGOMÅL

Klaganden har i sitt klagomål till justitiekanslern av den 30 januari 2017 kritiserat en bristfällig tillgång till barnskyddstjänster för svenska klienter inom huvudstadsregionen. I sitt klagomål hänvisar klaganden till två artiklar i Yles nyheter från huvudstadsregionen. I artiklarna behandlades tillgången till barnskyddstjänster på svenska i Helsingfors.

UTREDNING

Helsingfors stads social- och hälsovårdssektor gav ett utlåtande den 20 juni 2017 och som bilaga därtill en utredning av barnskyddschefen. Utlåtandet och utredningen delges klaganden i bilagan till detta beslut.

AVGÖRANDE

Justitiekanslern ska bl. a. övervaka att domstolarna och andra myndigheter samt tjänstemännen, offentligt anställda arbetstagare och också andra, när de sköter offentliga uppdrag, följer lag och fullgör sina skyldigheter. Inom ramen för det här uppdraget behandlar justitiekanslern bland annat de klagomål som kommit in till justitiekanslern.

I enlighet med 4 § 1 mom. i lagen om justitiekanslern i statsrådet undersöker justitiekanslern ett klagomål, om det finns anledning att misstänka att en person, en myndighet eller någon annan institution som omfattas av justitiekanslerns övervakningsbehörighet har handlat lagstridigt eller underlåtit att fullgöra sina skyldigheter, eller om justitiekanslern annars anser att det finns orsak härtill. Med anledning av ett klagomål som anförts hos justitiekanslern vidtar justitiekanslern enligt 4 § 2 mom. i lagen de åtgärder som han eller hon anser vara befogade med tanke på efterlevnaden av lagen, rättsskyddet eller tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. I ärendet inhämtas sådana utredningar som justitiekanslern anser behövliga.

JUSTITIEKANSLERSÄMBETET

Bedömning

Helsingfors stads barnskyddschef slår i sin utredning fast att bedömningen av servicebehovet enligt socialvårdslagen, socialarbetet inom barnskyddets öppenvård och det intensifierade familjearbetet har koncentrerats till stadens verksamhetsställe i Östra centrum. Det finns svenskspråkiga anställda även på andra verksamhetsställen inom barnskyddet och de svenskspråkiga klienterna kan även besöka andra verksamhetsställen. Utredningen ger vid handen att det vid behov även finns tillgång till svenskspråkig service inom socialt arbete för placering utom hemmet.

Av utredningen framgår att mottagnings- och bedömningsverksamheten inom barnskyddet tar emot barn och unga i brådskande situationer där barnet behöver kortvarig institutions- och familjevård utom hemmet. Enligt utredningen finns det tre svenskspråkiga mottagningsfamiljer och svenskspråkig personal vid Helsingfors mottagningsenheter. Den svenskspråkiga personalen räcker däremot inte till för 24-timmars arbetstid i tre skift. Bakgrunden till problemet är det låga antalet svenskspråkiga klienter och svårigheten att rekrytera svenskspråkig personal i trestiftsarbete vid mottagningsenheterna. I speciellsituationer har svenskspråkig service även köpts.

Enligt utredningen letar enheten för klienthandledning inom vård utom hemmet efter en lämplig placeringsplats för barnet antingen inom stadens egen produktion, bland ramavtalspartners eller genom direkt anskaffning ifall förutsättningarna för det uppfylls. Svenskspråkiga tjänster inom institutionsvård erbjuds av 22 barnskyddsanstalter och 8 yrkesmässiga familjehem. Dessutom har vård utom hemmet vid behov även köpts direkt av sådana enheter som erbjuder svensk service. Enligt utredningen har språket utgjort en motivering till att det har varit möjligt att köpa tjänster direkt även av andra serviceproducenter än godkända ramavtalsproducenter. Vård utom hemmet för svenskspråkiga barn och unga kan alltid ordnas på svenska. Men det är möjligt att det inte genast hittas eller att det tar längre tid än vanligt att hitta en plats som motsvarar barnets språkliga behov. Av utredningen framgår att vid val av en plats för vård utom hemmet bör man se till barnets behov på det hela taget och platsen får inte väljas enbart utifrån språket. Enligt utredningen kan sådan långvarig vård utom hemmet som svenskspråkiga klienter behöver alltid ordnas.

Helsingfors stads social- och hälsovårdssektor har i sitt utlåtande konstaterat att man är medveten om att socialvårdsklienter bosatta i Helsingfors har rätt att få tjänster på svenska och finska. Enligt utlåtandet bör man få svensk service utan att man särskilt ber om det. Det att svenska och finska tjänster ordnas på olika sätt bryter varken mot förpliktelsen enligt grundlagen eller språklagen enligt vilken det allmänna ska tillgodose den finskspråkiga och svenskspråkiga befolkningens samhälleliga behov enligt lika grunder. Staden har strävat efter att ordna tjänsterna inom barnskyddet så att de språkliga rättigheterna beaktas, men tyvärr har man inte alltid lyckats så som lagstiftaren har avsett.

Enligt 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Enligt 6 § 2 mom. får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Med stöd av 17 § 1 mom. i grundlagen är Finlands nationalspråk finska och svenska. Enligt paragrafens 2 mom. ska vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk tryggas genom lag. Det allmänna ska tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhälleliga behov enligt lika grunder.

JUSTITIEKANSLERSÄMBETET

Enligt 30 § 1 mom. i socialvårdslagen har klienten rätt att av den som tillhandahåller socialvården få högklassig socialvård och ett gott bemötande utan diskriminering.

Av 32 § 1 mom. i socialvårdslagen framgår att när behovet av socialvård bedöms, ska det vid beslut som gäller ett barn eller en ung person samt när socialvård tillhandahålls läggas särskild vikt vid barnets och den unga personens åsikter och önskemål. Barnet ska ges möjlighet att med hänsyn till ålder och utvecklingsnivå få information om ärendet som gäller honom eller henne och att lägga fram sin åsikt och sitt önskemål.

Av 20 § 1 mom. i barnskyddslagen framgår att då barnskydd genomförs ska barnets önskemål och åsikt utredas och beaktas enligt barnets ålder och utvecklingsnivå.

Enligt 4 § 1 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (klientlagen) har klienten rätt till socialvård av god kvalitet och gott bemötande utan diskriminering från den som lämnar socialvård. Klienten ska bemötas så att hans eller hennes människovärde inte kränks och så att hans eller hennes övertygelse och integritet respekteras. Enligt 4 § 2 mom. ska när socialvård lämnas klientens önskemål, åsikt, fördel och individuella behov samt modersmål och kulturella bakgrund beaktas. Av 4 § 3 mom. framgår att bestämmelser om klientens rätt att använda, bli hörd och få expeditioner på finska eller svenska samt om hans eller hennes rätt till tolkning vid användningen av dessa språk hos myndigheterna finns i 10, 18 och 20 § språklagen (423/2003).

Enligt 2 § 1 mom. i språklagen är lagens syfte att trygga den i grundlagen tillförsäkrade rätten för var och en att hos domstolar och andra myndigheter använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska. Enligt 2 § 2 mom. är målet med lagen att vars och ens rätt till rättvis rättegång och god förvaltning garanteras oberoende av språket och att individens språkliga rättigheter förverkligas utan att han eller hon särskilt behöver begära det.

Enligt 10 § 1 mom. i språklagen har var och en rätt att använda finska eller svenska i kontakter med statliga myndigheter och tvåspråkiga kommunala myndigheter.

Enligt 12 § 1 mom. i språklagen ska som handläggningsspråk i förvaltningsärenden hos tvåspråkiga myndigheter användas partens språk.

Med stöd av 23 § 1 mom. i språklagen ska myndigheterna i sin verksamhet självmant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken.

Enligt 35 § 1 mom. i språklagen ska det allmänna i enlighet med grundlagen tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhällliga behov enligt lika grunder.

I regeringens proposition om språklagen (RP 92/2002 rd) konstateras i detaljmotiveringen till 35 § att i paragrafens 1 mom. upprepas kravet i 17 § 2 mom. i grundlagen på att det allmänna ska tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhällliga behov enligt lika grunder. Enligt propositionen får uttrycket ”enligt lika grunder” dock inte tolkas så att de språkliga rättigheterna i alla situationer måste tryggas på samma sätt för att båda språkgruppernas kulturella och samhällliga behov ska tillgodoses. Det finns således inget hinder för att kommunen ordnar sina hälsovårdstjänster på olika sätt för den svenskspråkiga och den finskspråkiga befolkningen, om olika arrangemang främjar förverkligandet av de språkliga rättigheterna.

Helsingfors stad blev genom statsrådets förordning om kommunernas språkliga status åren 2013-2022 en tvåspråkig kommun. Med stöd av de ovan nämnda bestämmelserna har klienterna inom socialvården i Helsingfors rätt att av den som tillhandahåller socialvården få högklassig socialvård och ett gott bemötande utan diskriminering både på finska och svenska. Inom socialvården överlag, men särskilt i fråga om sådana tjänster där klienterna är sådana som är särskilt utsatta, t.ex. barn, bör man fästa särskild vikt vid att klienten kan använda det språk på vilket han eller hon bäst kan uttrycka sig och bäst förstår. Det här utgör en av förutsättningarna för högklassig socialservice.

Av Helsingfors stads utredning framgår att staden inte nödvändigtvis klarar av att ordna tjänsterna inom barnskyddet på exakt samma sätt för den svenskspråkiga och finskspråkiga befolkningen. Det ska emellertid finnas tillgång till tjänster på jämlika och lika grunder. Enligt utredningen har staden svårigheter med att ordna tjänster på svenska dygnet runt i brådskande situationer. Till övriga delar klarar man av att ordna tjänster även på svenska. Staden hänvisade till att orsaken till problemen var svårigheter att rekrytera arbetstagare som behärskar svenska och det låga antalet svenskspråkiga klienter. Jag konstaterar att en persons rättighet att använda sitt eget språk, finska eller svenska, är en subjektiv rättighet som myndigheterna ska se till att tryggas i olika situationer. Myndigheterna ska därför organisera sin verksamhet så att de språkliga rättigheterna förverkligas så fullt ut som möjligt i alla situationer.

Slutsatser och åtgärder

Jag kommer att se till att min åsikt som jag redogör för ovan i fråga om barnskyddsklienternas rätt att få tjänsterna på sitt eget språk, finska eller svenska, delges social- och hälsovårdssektorn inom Helsingfors stad.

Klagomålet har inte föranlett några övriga åtgärder.

Biträdande justitiekansler

Kimmo Hakonen

Referendarieråd

Marjo Mustonen

JUSTITIEKANSLERSÄMBETET
